ע: הערל פרק שמיני יבמות

אלמא לא קני ליה רביה. והא דאמר בפ"ק דקידושין (דף נח. וסס) דעבד עבדי גופו קנוי היינו לענין מצות לא והא דשרי בשפחה כנענית היינו משום שלריך שיעבוד את רבו בין ביום בין בלילה כדכתיב (דברים טו) כי משנה שכר שכיר עבדך דשכיר קרייה רחמנא וא"ת דמשמע דמטעמא דקני ליה רביה יש לו ליפטר והלא עבד כנעני גופו חייב בפסח למ"ד (פסחים דף לא.) נשים בראשון מוכה ואפילו למאן דאמר (שם) רשות מכל מקום שרי לאכול פסח והכא כתיב לא יאכל בו וי"ל דאי הוה קני ליה רביה לא הוה אכיל אלא בהמנאת רבו כעבד כנעני ולא בהמנאת אחרים:

אלא לאפנויי. וא"ת וכי כשביל לאפנויי כתב שקר דכתב לא יאכל בו והם אוכלין ואמר ר"י דאיכא לאוקומי קרא בשכיר ותושב עובד כוכבים ומכל מקום לגופיה לא אילטריך דלא עדיף מערל וכן נכר ובהדיא דרש במכילתא הכי תושב זה גר תושב שכיר זה העובד כוכבים א) וא"ת כיון דלעובד כוכבים לא אילטריך לכתוב תושב ושכיר יאכל בו ומוקמיה בישראל ולאפנויי ואמר רבינו יצחק דאם כן הוה משמע גזירה שוה להקל והוה דרשינן גזירה שוה להתיר אונן בפסח והא דילפינן לקמן (דף עב.) דאונן אסור בפסח מגזירה שוה דממנו ממנו ממעשר לא הוי דרשי הכי אלא הוה מוקמינן לאסור ערל במעשר כדלקמן (דף עד.): **שדי** חד אלמד וחד אמלמד. והוי כאילו כתיב הכא תושב אלא לעורך והכא שכיר שלא לעורך ואע"ג דהכא תושב והכא שכיר הויא שפיר ג"ש כדתני דבי ר' ישמעאל (לעיל דף ח:) זו היא שיבה זו היא ביאה: **אי** מה פסח אינו אסור בו. תר"י אע"פ דתנן בפ' האשה בפסחים (דף לא:) דאונן טובל ואוכל פסחו לערב ומוקמינן ליה בגמרא כמ"ד אינות לילה דרבנן ולא העמידו דבריהם במקום כרת הכא מני למימר דאתיא אפי' אליבא דמ"ד אינות לילה מדרבנן דלא הוי דרבנן אלא כשמת ביום או נקבר ביום אז נקבר ביום למאן דאזיל בתר קבורה דלא תפיס לילו עמו מדאוריתא אבל אם מת בלילה הוי אונן כמת ביום דהיינו ביום מר והא דפריך בפרק עכול יום (זבחים לט: וסס) וסבר רבי שמעון אינות לילה דרבנן והתניא רבי שמעון אומר שלמים כשהוא שלם הוא מביא ולא כשהוא אונן מנין לרבות תודה כו' מנין לרבות פסח כו' קתני מיהא פסח התם לא מני לשנויי כשמת בלילה דמשמע ליה דמרבי ליה לענין הבאה דאין יכול להביא כשהוא אונן ולהכי פריך כי הוי אונן בשעת הבאת פסח יפסוק האינות עד הלילה שהוא התחלת זמן אכילתו ואמאי אסור להביא: **אף** תרומה אונן אסור בה. בלא גזירה שוה הוה מני למיפרך דליתסר אונן בתרומה מדאיתקש תרומה לבכורים לקמן (דף עב:) ובכורים למעשר ומיהו בכמה מקומות יכול לומר וליטעמיך ולא קאמר: **שכן** בעשים ברורים. הוה מני למימר שכן נכתבו עליה י"ג בריתות: **הנך** נפישן. בלא הנך נפישן נמי ה"מ למימר דכרת עדיפא ליה כדלקמן (דף עב:): **דפסח** נופיה במעשר גמר. פירוש בגזירה שוה דממנו ממנו וא"ת ושאר כל הקדשים מנלן דכל הקדשים אסורים לאונן כדאמר בזבחים בפ' טבול יום (דף קא.) מק"ו ממעשר ואק"ו איכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה דהכי פריך רבא גופיה בפ' בתרא דמכות (דף יח:) גבי הא דליף מלקות באוכל תודה ושלמים חוץ לחומה בק"ו ממעשר וי"ל דשאר קדשים גמרינן מפסח בהיקשא דזאת התורה דהתם איתקוש כל הקדשים כדאמר בפ"ק דזבחים (דף ד:) ובמנחות בסוף התודה (דף פב:) וכהכא קרא כתיב נמי פסח דדרשינן מ)ביום צוותו זה בכור ומעשר ופסח ואע"ג דבהכא קרא נמי כתיב ולמילואים שהם קדשי שעה וקדשי שעה נאכלים באינות כדמוכח בפ' טבול יום (זבחים קא.) לאו בכל קדשי שעה קאמר דנאכלין באינות אלא בהנהו דאיירי בהו התם דוקא והא דמשמע בפרק אחזו מקומן (שם דף ג.) דהוי פלוגתא בדבר הלמד בגזירה שוה אם אזור ומלמד בהיקשא היינו היכא דמלמד קודם ואיכא למ"ד התם דוקא דבי הוי אזור ומלמד אבל הכא דמעשר דגן חולין הוא לכולי עלמא אזור ומלמד בהיקש כדאשכחן התם בהדיא שלמדנו לתודה שבאה מן המעשר מדאתקש לשלמים ושלמים גופייהו גמרי שם שם ממעשר (שם): **אי** מה פסח מילת זריז ועבדיו מעכבתו בו. תימה דהא הך סוגיא בר' אליעזר ור' אליעזר גופיה דרש במכילתא דמילת עבדיו אין מעכבת אבל בפסח ודרש אז יאכל בו אינו אוכל בו האדון ולר"ש מזכריו פריך: **בו** אינו אוכל אבל אוכל הוא בתרומה. אבל מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה בג"ש דתושב ושכיר ובו דכתיב ביה אחת למימר דאינה מעכבת בחלה ומרור:

מ)(**הבי** גרסינן כל ערל לא יאכל בו למה לי. ולא גרסינן תושב ושכיר דהא אוקימנא קרא בו' לגזירה שוה ועקרנא ליה מפשטיה לגמרי):

אלמא לא קני ליה רביה הכא נמי לא קני ליה רביה אלא לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא ושמעינן ליה לר' [ז]אליעזר דאמר [ח]מופנה מצד אחד למדין ומשיבין כיון דלגופיה לא צריך שדי חד אלמד ושדי חד אמלמד והוה ליה גזירה שוה מופנה משני צדדין אי מה פסח אונן אסור בו אף תרומה אונן אסור בה א"ר יוסי בר חנינא אמר קרא [ט](זר) [י]וכל זר [יא]זרות אמרתי לך [יב]ולא אנינות אימא ולא ערלות הא כתיב [יג]תושב ושכיר ומה ראית מסתברא ערלות הו"ל לרבויי שכן (מעשי"ם כרותי"ם בדב"ר העב"ד) מחוסר מעשה ומעשה בגופו [יד]וענוש כרת וישנו לפני הדבור [טו]ומילת זכריו ועבדיו מעכבת אדרבה אנינות הוה ליה לרבויי שכן ישנה בכל שעה ונוהגת באנשים ונשים ואין בידו לתקן את עצמו הנך נפישן רבא אמר בלא הנך נפישן נמי לא מצית אמרת שבקינן ערלות דכתיב בגופיה דפסח וילפינן אנינות מפסח דפסח גופיה ממעשר גמרינן אי מה פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבת אף תרומה מילת זכריו ועבדיו מעכבת אמר קרא [טז]ומולתה אותו אז יאכל בו [יז]מילת זכריו ועבדיו מעכבת בו מלאכול בפסח ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה אי הכי אימא [יח]כל ערל לא יאכל בו אינו אוכל אבל אוכל הוא בתרומה הא כתיב תושב ושכיר ומה ראית מסתברא ערלות דגופיה הוה ליה לרבויי שכן מעשה בגופו וענוש כרת אדרבה מילת זכריו ועבדיו הוה ליה לרבויי שכן ישנה בכל שעה הנך נפישן ואב"א בלא [הנך] נפישן נמי לא מצית אמרת מי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבא ביה ערלות דאחרינו מעכבא ביה השתא דאמרת בו לדרשה הוא דאתא (כא) [יט]כל בן נכר לא יאכל בו למה לי [כ]בו המרת

[ז]אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למדין ומשיבין דקתני תלנה בשמאל פסולה ור' אליעזר מכשיר ואמרינן מ"ט דתנא קמא יליף רגל רגל ממצורע דכתיב ביה על בהן רגלו הימנית [כב]) וקרא יתירא הוא דכיון דכתיב על דם האשם [כג]ודם האשם כתיב ברגל ימנית [כד]ולא הוי בעי למיהדר ומכתביה בשמן ואמרינן במנחות בפ"ק (דף י.) מופנה הוא למדרשיו יד יד לקמילה רגל רגל לחליצה אזן אזן לרציעה ורבי אליעזר מכשיר חליצה בשמאל דלא גמר ממצורע דאיכא למיפרך מה למצורע שכן טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת ומקשינן התם (ולקמן דף קד.) ורבי אליעזר לא יליף רגל רגל ממצורע והתניא מנין לרציעה שהיא ביימין כו' ומשיבין אזן אזן מופנה רגל רגל לא מופנה. ואע"ג דג"ש מופנה מצד אחד הוא דרגל דמצורע מופנה הואיל ורגל דחליצה לא מופנה פרכינן: **כיון דלגופיה לא צריך.** לא תושב ולא שכיר דלא אפשר לאוקמינהו כפשטייהו כלל הוה ליה תרי קראי יתירי: **שדי חד אלמד וחד אמלמד.** ומופנה משני צדדים דברי הכל למדין ואין משיבין אפילו יש להשיב: **מה פסח אונן כו'.** דילפינן (לקמן דף עב.) לכולהו קדשים ק"ו ממעשר: **מעשים כרוסים בדבר העבד.** פירוש הוא ומפרש ליה: **וענוש כרת.** על המילה: **ומילה וכריו ועבדיו.** אם יש לו בן ראוי למול או עבד למול אסור האב או האדון לאכול בפסח אא"כ מלו דכתיב (שמות יב) המול לו כל זכר ואז יקרב ונבי עבד כתיב ומלתה אותו אז יאכל בו [כ]) האיש בעליו דאי משום עבד הא כתב כל ערל לא יאכל בו: **אדרבה אינות.** פסל טפי מערלות דהא אית ביה חומרא שנוהג כל שעה שמת לו מת אבל ערלות דגופיה משמל פעם אחת שוב אינה מחזרת עליו: **לא מלים אמרת.** דילף תרומה מפסח לענין אינות [כא]ומוקי קרא דמיעוטא לערלות: **שבקינן ערלות דכתיב בגופיה דפסח.** ולא מגמרינן לה [כב] [כג]מתרומה בג"ש דתושב ושכיר וילפינן אינות כו': **ממעשר גמר.** לקמן בפרקין (דף עב.): ה"ג **מפתכרא ערלות דגופיה הוה ליה לרבויי כו':**

המרת

מסורת הש"ס

א) [ל"ל אלעזר], ב) [לקמן עד. שבת סד. קלא. ב"ק סה: נדה כב:], ג) [טושע יבן לעיל סח: ולקמן עא. ליתא], ד) [לעיל סח: לקמן עא.], ה) פסחים לו., ו) שם, ז) [ויקרא יד], ח) [שם], ט) ל"ל ויתקים. יעב"ן, י) [ל"ל לתרומה], כ) [וכ"ל היינו תוספות תמוטים לח: ד"ה מי מיתא], ל) [וסס ד"ה ומה מעשר וכו' הניחו מתרומה], מ) [זבחים ז:], נ) כם"ת ליט.

תורה אור השלם

1. וכל זר לא יאכל קדש תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש: ויקרא כב י
2. וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אתו אז יאכל בו: שמות יב מד
3. וכי יגור אתך גר ועשה פסח ליי המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו והיה כאזרח הארץ וכל ערל לא יאכל בו: שמות יב מח
4. ויאמר יי אל משה ואהרן זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו: שמות יב מג

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ושמע"ל ליה בו' **ולא** הוי בעי למיהדר. עיין לקמן קד ע"א בתס"י ד"ה אחן אחן יכו' ובמכת דף קלא ע"א ד"ה מלד אחד ובקידושין דף מו ע"א ד"ה ונאמר להלן אחן:

הגהות הב"ח

(א) נמ' השתא דאמרת בו לדרשא הוא דאתא כל ערל לא יאכל בו כל בן נכר לא יאכל כו' למה לי כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור כל בן נכר לא יאכל בו בו המרת דת פוסלת ראין המרת דת פוסלת במעשר ואילעזרין למתא ערל כל"ל: (ב) רש"י ד"ה ומילה זכריו ועבדיו אי לא יאכל בו היינו מעלו: (ג) ד"ה שבקינן וכו' לה אתרומה בג"ש:

מוסף רש"י

מופנה מצד אחד למדין ומשיבין. גזרה שוה שאינה מופנה משני צדדיה אלא מצד אחד, למדין ממנה אם אין להשיב, אבל אם יש להשיב משיבין (שבת קלא.).

עין משפט נר מצוה

1 א מיי' פ"ג מהלכות כלכים הלכה ה ופי"ב מהלי' מלות הטומאה הלכה טו:
2 ב מיי' פ"ח מהלכות מילה הלכה ח סמג עשין כח טוש"ע י"ד סימן רסח:
3 ג מיי' פ"ה מהלכות קרבן פסח הלכה ה וטי"ט הלכה ט:

תוספות ישנים

א) ועי"ל אגב דכתיב בתרומה לא יאכל בו כתיב נמי בפסח לא יאכל בו. ת"ל מכיון שהנ"מ מלמדת איסור לזר דערל אסור בתרומה מתנה אלמן איסור ולהכי כתיב לא יאכל בו:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com